

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 32.1

Бірюков Д. С.
кандидат технічних наук, головний консультант
відділу екологічної та техногенної безпеки,
Національний інститут стратегічних досліджень
(Україна, Київ), dmytro.biriukov@niss.gov.ua

**ПОТЕНЦІАЛ СЕК'ЮРИТИЗАЦІЇ ПРОБЛЕМ ЕКОЛОГІЧНОЇ
ТА ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ**

Аналізується ситуація щодо сек'юритизації проблем екологічної та техногенної безпеки протягом останніх п'яти років в Україні. Показано, що незважаючи на неодноразові проголошення на найвищому політичному рівні тези про значущість названих проблем для розвитку держави, досі вони не визнані як життєво важливі.

Ключові слова: національна безпека, сек'юритизація, "м'які" загрози, стратегічні природні ресурси, критична інфраструктура.

Зміни в безпековому середовищі, що відбулися із закінченням "холодної війни" та відходом у минуле біполярної системи глобальної рівноваги, оголили низку невоєнних загроз безпеки як на міжнародному, так й на національному рівнях. Перед науковцями та практиками постали питання про розширення воєнно-політичного розуміння національної безпеки та формування нового "порядку денного" із врахуванням численних "м'яких" загроз. Такі питання розв'язувались зокрема в рамках конструктивістських досліджень, спрямованих на побудову нових концептів та рамкових моделей в сфері національної безпеки.

Загальноновизнаними серед конструктивістів є роботи, які виконувалися в Копенгагенському інституті досліджень проблем миру (COPRI). Лідерами цих досліджень визнані британець *Баррі Бузан* та датчанин *Оле Вевер*. Разом із роботами їхніх колег праці названих науковців утворили теоретичну основу досліджень так званої Копенгагенської школи. Серед найбільш важливих публікацій Б.Бузана та О.Вевераслід назвати такі дві монографії: "Безпека: нова основа для аналізу" (написана у співавторстві з *Яном де Вільде*) [1] та "Регіони та сили: структура міжнародної безпеки" [2]. В цих роботах були сформульовані такі ключові концепти як "сектор" (сфера, що включає певні типи взаємодії між суб'єктами забезпечення безпеки; виділяють воєнну, політичну, економічну, соціальну та екологічну сфери [1, с. 22–23]), "комплекси регіональної безпеки" [2, с. 44] та "сек'юритизація".

Розглянемо детально останній концепт. Представники Копенгагенської школи будують своє дослідження безпекових питань, виходячи з твердження про те, що будь-яка специфічна сутність може бути неполітизована, політизована або сек'юритизована. Неполітизоване питання не є предметом державної політики, дій державної влади, або публічних дебатів. Натомість, політи-

зоване питання – це "частина публічної політики, що потребує прийняття рішень урядом і перерозподілу ресурсів" [1, с. 23]. В свою чергу політизована проблема може бути "сек'юритизована". Це відбувається, коли актор сек'юритизації (уряд, громадські організації, фінансово-промислові групи) подає політизоване питання як екзистенціальну загрозу, тобто таку, що загрожує виживанню референтного об'єкту (наприклад, державний суверенітет, національна ідеологія, культурні цінності). Якщо предмет успішно сек'юритизований, надалі це дає змогу легітимізувати надзвичайні заходи задля розв'язання відповідної проблеми, наприклад, оголошення надзвичайного або воєнного стану, загальної мобілізації або воєнної інтервенції тощо.

Дослідженням процесу сек'юритизації приділялася увага в багатьох роботах конструктивістів, а з-поміж питань, що піддавалися сек'юритизації, можна назвати такі [3]: глобальні зміни клімату, поширення вірусу Пташиного грипу, кібератаки, тероризм.

Класифікацію досліджень з питань сек'юритизації здійснили *Улріх Гад* і *Карен Петерсен* (Університет м. Копегаген). Вони виокремлюють такі напрями: перший – досліджується процес формування політичного наміру та дій з сек'юритизації; другий – сучасна інституційна форма в сферах безпеки; третій – взаємозв'язок між політикою, етикою та науковими дослідженнями [4].

Піднесення політизованого питання в ранг питань "національної безпеки", усвідомлення та представлення його як екзистенціальної загрози є далеко нетривіальним процесом. *Роксана Сьостедт* (Університет м. Упсала, Швеція) показує, що для вирішення питання: "чому певні події можуть бути віднесені до проблем безпеки", потрібно позбутися припущення про очевидність загрози, а тому, предметом дослідження стають як змістовні особливості самої загрози, так й ставлення акторів, що її сприймають [5].

Концепт сек'юритизації має низку обмежень, як показує *Мет Мак-Дональд* (Університет м. Варвік, Велика Британія): по-перше, акт сек'юритизації визначається на основі дій лише домінуючих акторів; по-друге, зміст акту визначається з огляду на статичну ситуацію; по-третє, характер дій акторів досліджується виключно з точки зору способу визначення загрози [6].

Для України кардинальні зміни безпекового середовища, про які йшлося вище, співпали із роками становлення незалежної держави, і відповідно побудови власної системи забезпечення національної безпеки. Теоретико-методологічну основу цих перетворень склали праці відомих вітчизняних учених В. П. Горбуліна, С. І. Пирожкова, О. С. Бодрука, А. Б. Качинського, О. В. Литвиненка, О. М. Гончаренка, Б. О. Парахонського. Питанням безпеки в окремих сферах (економічна, інформаційна, зовнішньополітична

тощо) були присвячені роботи Г. М. Перепелиці, О. С. Власюка, М. А. Ожевана, М. М. Різуна, В. І. Мунтіяна, А. І. Сухорукова, Д. К. Прейгера, Я. А. Жаліла, В. М. Гейця, Г. П. Ситника та ін. Проте вітчизняні науковці ще не здійснювали ґрунтовних конструктивістських досліджень процесу представлення політизованої проблеми як екзистенціальної загрози для України, а термін “сек’юритизація” використовується в контексті сучасного загальносвітових викликів, наприклад в роботі М. А. Шепелева [7].

Метою даної статті є вивчення проблем екологічної та техногенної безпеки на предмет їхньої можливої сек’юритизації в Україні, визначення основних акторів, які б могли, чи вже здійснювали таку дію, аналіз чинних нормативно-правових актів на предмет політизованих питань в названій сфері, які б могли бути сек’юритизовані.

Слід відмітити, що перелік загроз, які мають бути віднесені до найсуттєвіших, зокрема в екологічній сфері, наведено в Законі України “Про основи національної безпеки України”. Так, 10 пунктів описують “основні реальні та потенційні” екологічні загрози (див. ст. 7). Окрім них в названому законі з-поміж загроз економічної сфери вказано “критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості, агропромислового комплексу, системах життєзабезпечення”, що безпосередньо пов’язано із можливими техногенними аваріями.

В Стратегії національної безпеки України “Україна у світі, що змінюється” також вказується п’ять ключових екологічних та техногенних загроз (п. 3.2.6): зношеність основних фондів, надмірний антропогенний вплив на територію, нераціональне природокористування та забруднення довкілля, неефективне управління відходами, ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій. Окремо вказуються чинники екологічної та техногенної сфери, що негативно позначаються на безпековому середовищі (п. 3.1.1): “посилення конкуренції за доступ до природних ресурсів”, “глобальні зміни клімату, зростання дефіциту продовольства, питної води, небезпечні техногенні аварії, пандемії”.

В чинному національному законодавстві чітко визначені механізми та умови введення режиму надзвичайного стану (серед умов вказується виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру), а також надзвичайної екологічної ситуації. Проте такий підхід дозволяє лише пост-фактум, після виникнення стихійного лиха, чи техногенної катастрофи вживати надзвичайних заходів. На відміну від введення надзвичайного стану, успішно здійснена сек’юритизація дозволяє застосувати надзвичайні заходи, і таким чином запобігти можливій реалізації загрози.

Слід відмітити, що проблемам техногенної та екологічної безпеки придалась значна увага на засіданнях РНБОУ за останні вісім років. Зокрема можна згадати рішення цього органу, що стосувалися: охорони навколишнього середовища (питна вода, поводження з відходами, використання земель, моніторинг довкілля), надкористування, надзвичайних ситуацій (пожежна безпека, епідемія грипу), техногенної безпеки (ядерна безпека, житлово-комунальне господарство). В цьому випадку актором сек’юритизації виступало вище

політичне керівництво країни. Хоча рішення РНБОУ свідчать про політизацію питань екологічної та техногенної безпеки, ці питання так і не були сек’юритизовані, оскільки не була досягнута основна мета – укорінення сприйняття певної загрози як екзистенціальної.

Повені та паводки, що виникали періодично в західних регіонах країни (1998, 2001, 2008, 2010 рр.), показують масштаб можливих наслідків природних лих для нашої держави. На ліквідацію їх наслідків лише в 2009 р. було витрачено 4,3 млрд.грн. з держбюджету. Останніми роками посилюється вплив стихійних метеорологічних явищ, що пов’язані із температурними коливаннями. Як приклад, можна згадати сніжний колапс, що стався в третій декаді березня 2013 р. в столиці.

На жаль, держава досі не змінила підходу, за яким в разі надзвичайної ситуації національного рівня весь тягар компенсацій лягає на державний бюджет. Наприклад, за даними, які оприлюднив К. О. Ващенко під час круглого столу в НІСД, реалізація базового чорнобильського закону у повному обсязі вимагає 74 млрд. грн., що є непосильним тягарем навіть за умов економічного зростання [8, с. 21]. В Україні для сфери безпеки не розроблено механізмів державно-приватного партнерства, не встановлено розподілу відповідальності між державою, бізнесом та громадськістю. Це питання має увійти до переліку задач дослідження з сек’юритизації техногенних та екологічних загроз.

Помітним також стає зростання протестних настроїв в суспільстві, які спричинені екологічними проблемами. Так, за даними моніторингу, що здійснює Центр дослідження суспільства із січня по травень 2013 р. відбулося 104 протести з екологічних проблем, що більше ніж у тричі в порівнянні з тим самим періодом минулого року. Очевидно, що підйом протестних настроїв щодо екологічних проблем спричинило обговорювання проектів розробки джерел сланцевого газу в Україні. Такі протести проводилися здебільшого у східних регіонах (Донецькій, Луганській та Харківській обл.). Окрім проблем видобутку сланцевого газу причиною протестів стали спроби вирубки лісів (в Київській та Волинській обл.), очистки територій від дерев для подальшої забудови (Біличаського лісу, м. Ірпінь, в м. Одесі та м. Вінниці), побудови об’єктів, що шкодять навколишньому природному середовищу.

В цих випадках актором сек’юритизації екологічних проблем ставали або громадські організації, або окремі громадяни чи формально не об’єднані групи громадян. При цьому, як зазначає *Якушенко Л. М.* “...досить поширена практика маніпулювання громадською думкою створює підґрунтя для виникнення конфліктних ситуацій, детермінованих екологічним чинником, з негативними соціально-політичними наслідками” [9].

Водночас питання видобутку сланцевого газу показало, що сек’юритизація загроз навколишньому природному середовищу може відбуватися в розріз із питаннями енергетичної незалежності та економічного розвитку країни.

Вітчизняні політологи зазначають, що в “партійному середовищі у силу різних причин вільними залишаються цілі ніші”, і серед них – “екологісти”, а отже, зважаючи на можливість політичного замовлення, “слід

чекати спроб більш активного позиціонування на цих платформах” [10, с. 50]. В програмних документах основних українських політичних партій питання екологічної та техногенної безпеки згадуються, проте відсунуті на другий план. Наприклад, Партія регіонів в своїй програмі згадує такі питання, як необхідність здійснення оптимізації системи платежів за використання природних ресурсів та екологічних зборів, підвищення безпеки АЕС, покращення державного контролю за дотриманням норм безпеки праці, а з-поміж основних викликів зовнішньої безпеці нашої держави називає транскордонне розповсюдження екологічного забруднення. В програмі ВО “Батьківщина” вказується на необхідність органічно поєднання економічних інтересів та цілей сталого розвитку, зокрема шляхом проведення активної політики щодо охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів, посилення екологічної безпеки, а подолання наслідків Чорнобильської катастрофи названо важливим державним пріоритетом. В програмі ВО “Свобода” задекларовано щонайменше 5 пунктів (пп. 14–18), які стосуються екологічної та техногенної безпеки, зокрема щодо: соціального захисту населення, постраждалого від техногенних аварій; збереження заповідних територій та парків, створення рекреаційних зон; екологічної модернізації великих підприємств сировино-інтенсивних галузей промисловості; перенесення за межі населених пунктів підприємств, що здійснюють шкідливі викиди в навколишнє середовище; підвищення розмірів відшкодування збитків, що завдають фізичні та юридичні особи довкіллю. Політична партія “УДАР Віталія Кличка” окремий розділ своєї програми озаглавила “Збереження довкілля”, протев ньому здебільшого увага приділяється проблемі збереження біорізноманіття. Крім того такі “потенційно резонансні” питання як, наприклад, створення Централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива в 30–кілометровій зоні відчуження ЧАЕС, використовувалися у передвиборчій агітації окремими кандидатами в народні депутати. Компартія України в своїй програмі до першочергових завдань в соціальній сфері відносить встановлення та дотримання стандартів екологічної безпеки, посилення соціального захисту людей, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, а також наголошує на забезпеченні належного державного фінансування ліквідації наслідків техногенних катастроф та стихійних лих.

Питання екологічної кризи піднімаються в Україні й керівниками правоохоронних органів та відомства, що здійснює державний нагляд в сфері охорони навколишнього природного середовища. Так, генеральним прокурором України в 2013 р. неодноразово наголошувалося на випадках порушень природоохоронних законодавчих актів, а за даними Держекоінспекції лише за перше півріччя 2013 р. до Генпрокуратури було передано 246 матеріалів, за якими порушено 198 кримінальних справ (збільшення на 18% в порівнянні з відповідним періодом 2012 р.).

Величезний потенціал точки зору сек’юритизації в Україні мають й проблеми техногенної безпеки. Можна згадати, що на території України функціонує 4 АЕС, великомасштабні об’єкти гідроенергетики, понад 23 тис. інших потенційно небезпечних об’єктів. Частина

з таких об’єктів згідно практики провідних країн світу має бути віднесена до так званої критичної інфраструктури, тобто об’єктів, порушення функціонування чи руйнація яких призведе до значних негативних наслідків для національної безпеки, економічного та соціального благополуччя, здоров’я нації. Це обґрунтовує необхідність окремо вивчення питань сек’юритизації для подібних об’єктів. Наприклад, *Клаудія Арадо* (Відкритий університет, Мілтон Кейнс, Велика Британія) розглядає взаємозв’язок процесів сек’юритизації та захисту критичної інфраструктури від можливих терористичних посягань [11].

Ще в 2003 р. в Концепції Державної програми забезпечення технологічної безпеки в основних галузях економіки зазначалося про незадовільний технічний стан споруд, конструкцій, обладнання та інженерних мереж (їх зношеність вже тоді становила 50–70%). На жаль, за цей час не відбулося покращення ситуації, підтвердженням чого стали дві аварії в 2013 р.: пожежа на Вуглегірській ТЕС (в результаті було порушено умови життєдіяльності 12,5 тис. мешканців м. Світлодарськ, загинула 1 особа, постраждало 10 осіб, а орієнтовна сума збитків перевищила 36,5 млн. грн.) та викид аміаку на заводі ПАТ “Концерн Стирол” в м. Горлівка (загинуло шестеро людей).

Водночас, статистичні дані про загибель та травмування людей свідчать про вкрай низький рівень культури безпеки в українському суспільстві. Так, в першому півріччі 2013р. в середньому на добу в ДТП гинуло 9,4 та отримувало травми 85,2 особи, а унаслідок пожеж – 7 та 4 особи, відповідно. Саме ці дві причини роблять найбільший внесок в список людських жертв від надзвичайних ситуацій техногенного характеру, і, мабуть, потребують найбільшої уваги.

Нині проблеми екологічної та техногенної безпеки в Україні мають величезний “потенціал” щодо їхньої сек’юритизації. Проте, не зважаючи на численні рішення РНБОУ, можна констатувати лише факти проголошення проблем, без досягнення консенсусу щодо відповідальності за їх вирішення між основними акторами (державою, бізнесом, суспільством). Акторами сек’юритизації екологічних та техногенних загроз ставали політичне керівництво держави, політичні партії, кандидати в депутати на виборах до Верховної Ради, громадські організації, окремі громадяни. Проте в жодному випадку загроза не було прийнята аудиторією як екзистенціальна, та не відбувся перерозподіл (добровільний, чи вимушений) ресурсів заради запобігання загрози.

Слід підкреслити особливе місце критичної інфраструктури та стратегічних природних ресурсів (прісна вода, ґрунти, природний газ тощо) в дослідженні питань сек’юритизації. Оскільки функціонування критичної інфраструктури та доступність якісних стратегічних природних ресурсів є необхідною умовою для життєдіяльності окремих людей, суспільства та держави, то найбільш перспективними для сек’юритизації є саме загрози таким категоріям об’єктів.

Список використаних джерел

1. Buzan B., Wæver O. Security: A new framework for analysis. – Lynne Rienner Publishers, 1997. – 239 p.
2. Buzan B., Wæver O. Regions and Powers: The Structure of International Security. – Cambridge University Press, 2003. – 546 p.
3. BalzacqT. Constructivism and securitization studies / The

Routledge Handbook of Security Studies, Edt. Dunn Cavelty M., Maurer V. – Routledge, 2010. – P.56–72.

4. Gad U. P., Petersen K. L. Concepts of politics in securitization studies // Security Dialogue. – 2011. – 42 (4–5). – P. 315–328.

5. Sjøstedt R. Ideas, identities and internalization: Explaining securitizing moves // Cooperation and Conflict. – 2013. – 48 (1). – P. 143–164.

6. McDonald M. Securitization and the Construction of Security // Europ. J. Int. Relations. – 2008. – 14 (4). – P. 563–587.

7. Шепелев М. А. Глобалізація та сек'юритизація: сутність та основні виклики глобальної безпеки // Гілея. – 2011. – Вип. 44. – С. 587–594.

8. Соціально-економічний розвиток територій, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС: проблеми та шляхи їх подолання / Зб. мат-лів “круглого столу” за заг. ред. О. В. Литвиненка. – К. : НІСД, 2011. – 72 с.

9. Якушенко Л. М. Еколого-ресурсні проблеми та конфліктний потенціал українського суспільства. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – НІСД. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1355/>

10. Ідеологічне позиціонування політичних партій в Україні / Укр. незалеж. центр політ. дослідж. – К. : Агентство “Україна”, 2013. – 52 с.

11. Aradau C. Security That Matters: Critical Infrastructure and Objects of Protection // Security Dialogue. – 2010. – 41(5). – P. 491–514.

References

1. Buzan B., Wæver O. Security: A new framework for analysis. – Lynne Rienner Publishers, 1997. – 239 p.

2. Buzan B., Wæver O. Regions and Powers: The Structure of International Security. – Cambridge University Press, 2003. – 546 p.

3. Balzacq T. Constructivism and securitization studies / The Routledge Handbook of Security Studies, Edt. Dunn Cavelty M., Maurer V. – Routledge, 2010. – P. 56–72.

4. Gad U. P., Petersen K. L. Concepts of politics in securitization studies // Security Dialogue. – 2011. – 42(4–5). – P. 315–328.

5. Sjøstedt R. Ideas, identities and internalization: Explaining securitizing moves // Cooperation and Conflict. – 2013. – 48 (1). – P. 143–164.

6. McDonald M. Securitization and the Construction of Security // Europ. J. Int. Relations. – 2008. – 14(4). – P. 563–587.

7. Shepelev M. A. Globalizaciya ta securitizaciya: sutnist ta osnovni vyklyky globalniy bezpeci // Gileya. – 2011. – Vyp. 44. – S. 587–594.

8. Socialno-ekonomichni rozvytok teritoriy, scho postrazhdaly vnaslidok avarii na ChAES: problem ta shlyahy yih podolannya / Zb. mat-liv “kruglogo stolu” zazag. red. O. V. Lytvynenko. – K. : NISD, 2011. – 72 s.

9. Yakushenko L. M. Ekologo-resursni problem ta konfliktnyy potencial ukrainskogo suspilstva. Analitychna zapyska [Elektronnyj resurs]. – NISD. – Rezhym dostupu : <http://www.niss.gov.ua/articles/1355/>

10. Ideologichne pozicionuvannya politychnyh partyi v Ukraini / Ukr. nezalezh. centr polit. dosliszh. – K. : Agenstvo “Ukraina”, 2013. – 52 s.

11. Aradau C. Security That Matters: Critical Infrastructure and Objects of Protection // Security Dialogue. – 2010. – 41 (5). – P. 491–514.

Biriukov D. S., cand. tech. sciences, chief consultant of Ecological and Technogenic safety department, National Institute for Strategic Studies (Ukraine, Kiev), dmytro.biriukov@niss.gov.ua

Potential of environmental and technogenic safety problems securitization in Ukraine

In this paper we analyze the situation regarding securitization of environmental and technological security issues during last five years in Ukraine. It is shown that, despite repeated proclamation on the highest political level of the thesis on the importance of ecological and technological security for the development of the state they are still not recognized as existential. Government, key political parties and certain candidates for deputies during elections to the Parliament, NGOs, as well as individual citizens were actors of securitization of environmental and man-made threats. However there is no case, when threat has been accepted by the audience as an existential and redistribution of resources for the prevention of the threat hasn't been done. Since the functioning of critical infrastructure and the availability of high-quality strategic natural resources are a prerequisite for vital activity of individuals, society and the state, we consider these categories as a most promising for securitization.

Keywords: national security, soft threats, strategic natural resources, critical infrastructure.

Бірюков Д. С., кандидат технических наук, главный консультант отдела экологической и техногенной безопасности, Национальный институт стратегических исследований (Украина, Киев), dmytro.biriukov@niss.gov.ua

Потенциал секьюритизации проблем экологической и техногенной безопасности в Украине

Анализируется ситуация относительно секьюритизации проблем экологической и техногенной безопасности в течение последних пяти лет в Украине. Показано, что, несмотря на неоднократные провозглашения на высшем политическом уровне тезиса о значимости названных проблем для развития государства, до сих пор они не признаны как жизненно важные.

Ключевые слова: национальная безопасность, “мягкие” угрозы, стратегические природные ресурсы, критическая инфраструктура.

* * *

УДК 327.54(73)

Худолій А. О.,

доктор політичних наук, доцент, викладач факультету політико-інформаційного менеджменту, Національний університет “Острозька Академія” (Україна, Острозь), toliy65@yahoo.com

СТЕРЕОТИПИ “ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ” ТА ВІДНОСИНИ МІЖ США ТА УКРАЇНОЮ

Мета статті полягає у виявленні та описі стереотипів “холодної війни”, які вплинули на розвиток американсько-українських відносин. Проаналізовано традиційні уявлення американських політиків періоду “холодної війни”. Розглянуто особливості політичної стратегії американського президента Дж. Буша-старшого. Описано вплив політичної риторики президента США на розвиток американсько-українських відносин. Виявлено політичні стереотипи американського лідера. Відстежено кореляцію президентських промов з політичними кроками. Врахування елементу риторики у зовнішній політиці Сполучених Штатів поглиблює підхід і розуміння способу існування американізму, який підсилює її здатність бути суперпотугою. У ході дослідження було застосовано методи політологічного аналізу, зокрема контент-аналіз та івент-аналіз. Праксеологічний та системний методи уможливили аналіз процесу міжнародних відносин за певними форматами: США – Україна та США – Росія.

Ключові слова: політика США, “холодна війна”, політичні стереотипи, незалежна Україна, зовнішньополітична діяльність президента.

(стаття друкється мовою оригіналу)

The problem raised in the article. The United States is a key player on the world arena. Studying the role of Washington in the global politics we should shift the attention to the factors that affect foreign policy of American presidents. One of the factors that influences on the interior and exterior politics of the United States is a set of stereotypical views that can be distinguished in the speeches delivered by American leaders.

The topicality of the article is the analysis of the foreign policy course in the Eastern Europe conducted by the 41st president of the USA G.H.W. Bush. We also studied political speeches delivered by the president and related to independent Ukraine.

Review of the studies related to the topic of the article. Numerous studies of American, Russian and Ukrainian scholars reflect different approaches to assessment of relations between the United States and Ukraine. They widely range from military plans of Pentagon to foresee dangers of the former Soviet Union to critical assessment of American-Ukrainian relations in terms of democratic development. The approaches are represented by works of D. Kramer [1], Th. Langston [2], B. Fischer [3], S. Call [4]. Among approaches some are evident ideologically-oriented works of Russian scholars such as S. N. Konopatov [5], V. O. Rukavishnikov [6], A. Utkin [7; 8], I. Panarin [9] who accuse America in its aggressive foreign policy course. Moderate approach is